

Seksjon for forskning og utdanningskvalitet

Høring: Handlingsplan for arktisk forskning og utdanning ved UiT - 2020-2025 – Svar fra HSL-fak

Vi viser til brev fra Seksjon for forskning og utdanningskvalitet av 3.7.2020 der enhetene inviteres til å komme med innspill til Handlingsplan for arktisk forskning og utdanning ved UiT – 2020-2025. Invitasjonen er videresendt til HSL-fakultetet institutt og sentre. Det har kommet merknader/kommentarer fra følgende: Senter for samiske studier, Institutt for barnevern- og sosialt arbeid, Institutt for reiseliv og nordlige studier, Institutt for arkeologi, historie, religionsvitenskap og teologi og Institutt for språk og kultur og Institutt for samfunnsvitenskap.

Med utgangspunkt i innspill fra fakultetets enheter og diskusjon i ledergruppen ønsker HSL-fak å kommentere noen av forslagene til handlingsplan.

Innledningsvis ønsker HSL-fakultetet å påpeke at handlingsplanens fokus i for stor grad er rettet seg mot naturvitenskaplig arktisk forskning – og særleg polarforskning. I så måte oppfatter fakultetet handlingsplanen som lite nyvinnende og uttrykk for en tradisjonell forståelse. Fra fakultetets side savnes søkelys på sentrale områder innen arktisk forskning i et samfunnsvitenskapelig og humanistisk perspektiv der mennesket og menneskets livsbetingelser i det arktiske rom står i sentrum.

I utgangspunktet er fakultetet positiv til at det tenkes strategisk og lages handlingsplan på et område vi oppfatter er av sentral betydning, og som UiT har et særlig ansvar for. Forskning og utdanning i og om Arktis er et område som kan utvikles og bidra til å markere UiT både nasjonalt og internasjonalt. Beskrivelsen i planen synliggjør også at dette er et fagområde hvor UiT både har sterke, spissede fagmiljø og en unik faglig bredde.

Samtidig har fakultetet noen bemerkninger til innholdet i den foreslåtte handlingsplanen:

Geografisk avgrensning

I dokumentet legges det vekt på at dette er en handlingsplan for arktisk forskning. Vi er enig i det. Samtidig synes vi ikke dokumentet reflekterer dette. Det er for eksempel flere steder henvisning til polar forskning. Dette gjelder for eksempel i punkt b (jf. overskrift og tekst) hvor termen er skiftet fra punkt a hvor det er fokus på Arktis. En handlingsplan skal ikke utelukke Antarktis, men om den gjelder for arktisk forskning må dette være bærende i terminologien og for eksempel gå ut over forskningsrådets søkelys på polarforskning (som sammenlignet med grenser for Arktis er snevrere geografisk og faglig).

Faglig bredde

Samtidig med at handlingsplanens beskrivende del vektlegger faglig bredde, er det vanskelig å finne denne igjen i de konkrete forslagene. Da pekes det i retning av blant annet havrelaterte spørsmål, noe som kan være riktig fordi UiT har gode fagmiljø her. Men om bredde også er en styrke, og man vil være

banebrytende på nye områder, bør en handlingsplan peke i retning av hvordan UiT kan utnytte flere fagområder, og ikke minst arbeide for å kople dem sammen.

Den omfattende samfunnsvitenskapelige og humanistiske forskingen om og rundt Arktis er marginalisert i utkastet. For fakultetet er det naturlig å peke på at samfunnsforhold i Arktis, også utenom urfolk, er viktig og noe UiT har kompetanse på. Det er utelatt at Arktis består av mennesker og samfunn, og hvor forskning omkring det å leve og bo i Arktisk faktisk utgjør forskningsområder for flere fagmiljø ved UiT.

I utkastet kommer det i liten eller ingen grad til uttrykk at det bor, og i lang tid har bodd, mennesker med sine språk og kulturer i Arktis. Derfor reflekterer heller ikke handlingsplanen de komplekse språklige og kulturelle forutsetningene for samarbeid, kunnskapsutvikling og endringer som finnes i den arktiske regionen. Den varslede forskningsstrategien for Arktisk forskning bør også ta hensyn til at det i hele det sirkumpolare området bor, og i lang tid har bodd mennesker, også i førmoderne tid. Handlingsplanen bør inkludere tiltak som stimulerer til problematiseringer av Arktis som historisk og kulturell forestilling og sosiopolitisk realitet

I en bisetning nevnes det at endring i klimaet påvirker kultur og levegrunnlaget blant arktiske urfolk, og kunst og litteratur er så vidt berørt. De store temaene, som f.eks. politikkstudier, sosiale analyser (sosiodemografiske, sosioøkonomiske, urfolksstudier, marginaliserte og utsatte grupper) er heller ikke berørt. En av dimensjonene ved FNs bærekraftsmål er nettopp sosiale forhold, og hvor det understrekes betydningen av å ivareta de mest sårbare gruppene i samfunnet. Arktisk forskning handler også om hvordan klimaendringer påvirker barn og unges psykiske helse og muligheter.

Oppmerksomheten om livskvalitet og helse, må også inkluderes. UiT har for eksempel unike data i Tromsøundersøkelsen, og satset på Befolkningsstudier i Nord. Samtidig er det noe vindskjevt over framstillingen når et nytt senter som ARA nevnes, men ikke mulighetene som finnes i eksisterende sentrer som ARC.

UiT utenfor Tromsø

Det foreliggende utkastet til handlingsplan fokuserer i liten grad at UiT er et flercampusuniversitet. I UiTs strategiplan Drivkraft i nord er dette uttrykt klart. Det framkommer knapt i utkast til handlingsplan. Snarere ser vi et stort Tromsø-fokus der eneste «campus» som nevnes er Svalbard. Det er viktig at mindre fagmiljø utenfor Tromsø får oppmerksomhet i planen

Virkemidler

En del av oppfølgingen av handlingsplanen er knyttet til bruk av den eksisterende organisasjonen – dekaner og ulike ledermøter nevnes spesielt – og en satsing på strategisk kommunikasjon. Det mest tydelige grepet i handlingsplanen er å etablere en stilling som viserektor for arktiske spørsmål. Viserektoren skal ha en egen stab på tre personer. Forslaget er overraskende gitt at UiT for en del år siden avviklet koordinering på institusjonsnivå da Roald Amundsen senter for arktisk forskning ble lagt ned. HSL-fakultetet går imot forslaget om en viserektor med egen stab. Det ene er at styringsstrukturen rundt rektor er under vurdering. Uavhengig av dette er vi for et det andre skeptisk til at det bygges opp relativt store staber rundt en bestemt lederposisjon i organisasjonen. Det bidrar til å forsterke inntrykket av en topptung organisasjon, og kan i verste fall skape en rotete organisasjonsstruktur. Arktis må være en oppgave for alle medlemmer i et rektorat. For det tredje er det grunn til å problematisere at nøkkelen til «integrering, synlighet og prioritering» skal ligge på dette styringsnivået. Alternativet er å vurdere om ikke en slik sum penger – cirka fem millioner kroner – kan brukes mer effektivt på forskernivå i form av forskningsgrupper, doktorgradsemner og støtte til utvikling av forskningsprosjekter.

Skulle forslaget om en viserektor med egen stab, mot HSL-faks anbefaling, få gjennomslag, er det viktig at sekretariatet bekles av personer med samfunnsvitenskapelig/humanistisk kompetanse – ikke bare naturvitere.

Forslag til konkrete/tillegg endringer

I tillegg til ovenstående overordnede innspill foreslås det følgende konkret punkt under «Strategiske prioriteringer»:

- styrke forskningen på urfolk i arktiske områder

Nytt tiltakspunkt:

Uit vil prioritere tverrfaglig forskningsprosjekter innen arktisk forskning på tvers av institutter og fakulteter.

- Prioritering av friske ressurser av tverrfaglig arktisk forskning på tvers av fakulteter og andre institusjoner. (Ansvarlig: rektorat og dekaner; tidslinje: løpende; ressursbehov: innenfor gjeldende rammer).

Også Institutt for språk og kulturs innspill til presiseringer/formuleringer i forslagenes videreformidles:

1. I første avsnitt, inkluder følgende setning etter «(...) og de globale virkningene av disse endringene»:

«Situert i Sápmi og med nære forbindelser til Russland, er Tromsø et kulturelt knutepunkt for mennesker som bor i regionen.»

2. I andre avsnitt, inkluder følgende setning etter «(...) i, om og for Arktis»:

«Arktis er en geografisk avgrensning som reflekterer og opprettholder ulike historiske, kulturelle, politiske og sosiale forhold.»

3. I andre avsnitt, inkluder følgende etter «(...) Arktis (jf. kart under)»

«og menneskene som bor her».

4. Og/eller erstatt:

«Selv om Arktis er vårt primære fokus»

med:

«Selv om Arktis og menneskene som bor her er vårt primære fokus»

5. I tredje avsnitt, erstatt:

«Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL-fak) innen samiske studier/urfolkstudier samt Arktisk kunst- og litteraturforskning»

med:

«Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL-fak) innen samiske studier/urfolkstudier samt Arktisk kunst-, kultur-, språk- og litteraturforskning»

6. I andre avsnitt under «Strategiske prioriteringer», erstatt:

«Dette påvirker kultur og levegrunnlag blant arktiske urfolk»

Med:

«Dette påvirker kultur og levegrunnlag for alle mennesker som bor i området, spesielt arktiske urfolk.»

7. I andre avsnitt under «Strategiske prioriteringer», inkluder følgende setning etter «(...) er i rask utvikling».

«Arktis omfatter en rekke nasjonalstater og folk, noe som medfører komplekse språklige og kulturelle forutsetninger for samarbeid, kunnskapsutvikling og endringer i den arktiske regionen.»

8. Erstatt:

«Det er viktig at UiT sine prioriteringer reflekterer slike utviklingstrender.»

Med:

«Det er viktig at UiT sine prioriteringer reflekterer slike forutsetninger og utviklingstrender».

Vennlig hilsen

Sonni Olsen
dekan

Frode G. Larsen
fakultetsdirektør